

SELETUSKIRI

regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Maaeluministri määruste muutmine seoses pindala- ja loomapõhiste toetustega“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 2 lõike 2, § 7 lõike 2, § 14 lõike 2 punkti 3, § 15 lõike 2, § 16 lõike 3, § 21 lõike 2, § 24 lõike 1 ja § 38 lõike 3 alusel ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186), artikli 4 lõigete 1 ja 5 ning artikli 34 lõike 2 alusel.

Määrusega muudetakse järgmisi maaeluministri määrusi:

- 1) maaeluministri 23. detsembri 2022. a määrust nr 81 „Perioodi 2023–2027 mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetus ja mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus“ (edaspidi ka *määrus nr 81*);
- 2) maaeluministri 21. detsembri 2022. a määrust nr 73 „Piimalehma, ammalehma ning ute ja kitse kasvatamise otsetoetus“ (edaspidi ka *määrus nr 73*);
- 3) maaeluministri 21. detsembri 2022. a määrust nr 72 „Tera- ja kaunvilja kasvatamise otsetoetus, puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamise otsetoetus ning seemnekartuli kasvatamise otsetoetus“ (edaspidi ka *määrus nr 72*).

Eespool loetletud määrustes tehtavad muudatused tulenevad peamiselt Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakavas aastateks 2023–2027 (edaspidi *strateegiakava*) tehtud muudatustest.

Määruses nr 81 tehtavad muudatused on seotud kuni kolmeaastase külvikorras oleva rohumaa ühikumäära muutmisega ning lepalehise toompihlaka minimaalse istutustiheduse sätestamisega. Kuni kolmeaastase külvikorras oleva rohumaa ühikumäära vähendatakse, kuna toetusperioodi kahel esimesel aastal on taotletud toetuse summa ületanud toetuse maksmiseks ettenähtud eelarve. Kuni kolmeaastase külvikorras oleva rohumaa pind on viimastel aastatel suurenenud ning sellele tehtavad kulutused on väiksemad, kui põllukultuuride kasvatamiseks tehtavad kulutused, mistõttu kehtestatakse selle kohta uus, senisest madalam ühikumäär.

Määruses nr 73 tehtavad muudatused puudutavad emaste lammaste ja emaste kitsede vanuse nõude muutmist ühelt aastalt 10 kuu peale. Edaspidi saavad toetust vähemalt 10 kuu vanused emased lambad ja emased kitsed. Tegemist on olulise muudatusega lambakasvatuse sektori jaoks, kuna nõude muutmisega saab toetusega kaasatud oluline osa sektorist. Tingituna vanuse nõude muudatustest muudetakse ka toetuse nime ning ute ja kitse kasvatamise otsetoetus hakkab edaspidi kanda nimetust lamba ja kitse kasvatamise otsetoetus.

Määruse nr 72 lisas täiendatakse puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamise otsetoetuse toetusõiguslike põllumajanduskultuuride loetelu (lisa) uue toetusõigusliku põllumajanduskultuuriga, milleks on lepalehine toompihlakas ning seoses sellega kehtestatakse ka lepalehise toompihlaka istutustiheduse nõue.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostasid Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi põllumajanduskeskkonnapoliitika osakonna otsetoetuste valdkonna peaspetsialist Ragni Koitmaa (625 6253, ragni.koitmaa@agri.ee) ja taimetervise osakonna mahepõllumajanduse valdkonna juht Marika Ruberg (625 6537, marika.ruberg@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule on teinud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Mari-Liis Kivipõld (625 6283, mari-liis.kivipold@agri.ee). Keeleliselt toimetas eelnõu Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) koosneb kolmest paragrahvist.

Eelnõu §-ga 1 muudetakse maaeluministri 23. detsembri 2022. a määrust nr 81 „Perioodi 2023–2027 mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetus ja mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus“.

Eelnõu § 1 punktiga 1 jäetakse § 3 lõigete 1 ja 2 punktist 1 välja tekstiosa „, kuni kolmeaastase külvikorras oleva rohumaa“. Paragrahvis 3 on sätestatud mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetuse minimaalne ja maksimaalne ühikumäär. Kuni kolmeaastane külvikorras olev rohumaa jäetakse välja põllukultuuride ja põldtunnustatud heinaseemne ühikumäära grupist, mille minimaalne ja maksimaalne ühikumäär mahepõllumajandusega jätkamise korral on 132 kuni 182 eurot ning mahepõllumajandusele ülemineku korral 146 kuni 182 eurot.

Kuni kolmeaastase külvikorras oleva rohumaa kohta määratakse uus ühikumäär, mis on kehtivaga võrreldes väiksem, kuna toetusperioodi kahel esimesel aastal on taotletud toetuse summa ületanud toetuse maksmiseks ettenähtud eelarve. Kuni kolmeaastase külvikorras oleva rohumaa pind on viimastel aastatel suurenenud ning sellele tehtavad kulutused on väiksemad, kui põllukultuuride kasvatamiseks tehtavad kulutused. Seetõttu on põhjendatud kuni kolmeaastase rohumaa ühikumäära vähendamine.

Eelnõu § 1 punktiga 2 täiendatakse § 3 lõiget 1 punktiga 1¹, mille kohaselt on mahepõllumajandusega jätkamise korral kuni kolmeaastase külvikorras oleva rohumaa minimaalne ja maksimaalne ühikumäär 100 kuni 150 eurot.

Eelnõu § 1 punktiga 3 täiendatakse § 3 lõiget 2 punktiga 1¹, mille kohaselt on mahepõllumajandusele ülemineku korral kuni kolmeaastase külvikorras oleva rohumaa minimaalne ja maksimaalne ühikumäär 110 kuni 165 eurot.

Eelnõu § 1 punktiga 4 täiendatakse mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetuse arvutamisel arvesse võetavate ühikumäära gruppide loetelu kuni kolmeaastase külvikorras oleva rohumaa, mille kohta kehtestatakse uus minimaalne ja uus maksimaalne ühikumäär. Tegemist ei ole sisulise muudatusega, sest eelnimetatud rohumaad, mis oli põllukultuuride ja põldtunnustatud heinaseemne ühikumääragrupis, võeti ka varem mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetuse arvutamisel arvesse.

Eelnõu § 1 punktiga 5 sätestatakse lepalehise toompihlaka minimaalne istutustihedus, milleks on 1400 istikut hektari kohta.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse maaeluministri 21. detsembri 2022. a määrust nr 73 „Piimalehma, ammalehma ning ute ja kitse kasvatamise otsetoetus“.

Eelnõu § 2 punktidega 1 ja 2 muudetakse toetuse nime, milleks on edaspidi lamba ja kitse kasvatamise otsetoetus. Muudatus on tingitud asjaolust, et edaspidi antakse toetust vähemalt 10 kuu vanuste emaste lammaste ja emaste kitsede kohta, kes sellises vanuses ei ole enamasti veel

poeginud, ehk nende puhul ei ole tegemist uttede ega emakitsedega. Seega on asjakohane muuta ka toetuse nime, kuna edaspidi ei anta toetust mitte ainult uttede ja emakitsede, vaid ka emaste lammaste ja emaste kitsede kohta, kes ei pea olema poeginud.

Eelnõu § 2 punktidega 3 ja 4 tehakse määruse § 2 lõikes 4, § 3 lõikes 1, § 3 lõikes 5, § 4 lõikes 4 ja § 5 lõikes 2 punktis 4 sõnastuslikud muudatused, mis on tingitud eelnõu § 2 punktidega 1 ja 2 kavandatud muudatustest. Tegemist on muudatustega, mis tulenevad emaste lammaste ja emaste kitsede vanuse nõude muutmisest. Vähemalt 10 kuu vanused emased lambad ja emased kitsed ei ole selles vanuses üldjuhul veel poeginud, ehk nende puhul ei ole tegemist uttede ega emakitsedega. Seetõttu tehakse määruses läbivalt asjaomased sõnastuslikud muudatused.

Eelnõu § 2 punktiga 5 täiendatakse § 3 lõiget 2 uue piimatõuga, milleks on läti sinine (LVZ). Nimetud tõugu loomade kohta on alates 2025. aastast võimalik taotleda piimalehma kasvatamise otsetoetust. Uue tõu lisamisega ei kaasne muudatusi toetuse sisus.

Eelnõu § 2 punktiga 6 täpsustakse § 3 lõikes 4 lihaveise tõu šorthorn (Sh) nime, mis edaspidi on valge šorthorn (Ws). Kuna tõu nimi on ajas muutunud, siis korrektsuse huvides tehakse vastav täpsustus ka määruks. Tegemist ei ole uue toetusõigusliku veisetõu lisamisega, vaid olemasoleva tõu nime täpsustamisega.

Eelnõu § 2 punktiga 7 muudetakse § 3 lõikes 5 emaste lammaste ja emaste kitsede vanuse nõue ühelt aastalt kümnele kuule. Tegemist on olulise sisulise muudatusega, kuna alates 2025. aastast on toetusega hõlmatud oluline osa lambakasvatuse sektorist, kus kasvatatakse peamiselt vähemalt kümne kuu vanuseid emaseid lambaid ja emaseid kitsi. Kümne kuu vanused emased lambad ja emased kitsed loetakse põhikarja osaks ning sellises vanuses loomad on juba karja osaks välja valitud loomad. Üldjuhul valitakse karja täienduseks loomad juba 6–8 kuuselt. Need loomad, kes ei jää karja täienduseks, viiakse juba enne kümnekuuseks saamist karjast välja (müüakse lihaks). Kümnekuused loomad, kes jäetakse karja alles, on enamasti plaanis paaritada kas samal või järgmisel aastal. Noori loomi jäetakse karjatäienduseks umbes 20% põhikarjast ning nendele loomadele planeeritakse söödavaru ja kõik muu ülalpidamisega seonduv. Just seetõttu on oluline, et toetusega oleks hõlmatud ka vähemalt kümnekuused emased lambad ja emased kitsed.

Eelnõu § 2 punktidega 8 ja 9 muudetakse § 7 ja täiendatakse seda lõigetega 2 ja 3. Paragrahvi 7 lõike 1 kohaselt kohaldatakse põllumajandusliku majapidamise üleandmise korral endiselt maaeluministri 20. detsembri 2022. a määruse nr 67 „Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi toetusõigusliku pindala määramise ja põllumassiivi kasutamise kohta andmete esitamise tingimused ja kord” (edaspidi *määrus nr 67*) §-s 6 sätestatud, kuid määruse nr 67 § 6 lõigete 2 ja 3 kohaldamisel arvestatakse neid erandeid, mis on sätestatud käesoleva määruse, ehk piimalehma, ammalehma ning ute ja kitse kasvatamise otsetoetuse määruse § 7 lõigetes 2 ja 3.

Piimalehma, ammalehma ning ute ja kitse kasvatamise otsetoetuse määruse §-s 7 kehtestatakse erandid ainult nende määruse nr 67 § 6 sätete (lõigete 2 ja 3) kohta, mis puudutavad toetusetaotluste esitamise ajavahemikku, sest loomapõhiste otsetoetuste taotlusperiood erineb pindalapõhiste otsetoetuste ja maaelu arengu toetuste taotlusperioodist. Ülejäänud osas kohaldatakse määruse nr 67 § 6 lõiget 1 ning lõikeid 4–8 määruks nr 67 sätestatud kujul. Kuna loomapõhiste otsetoetuste taotlemisperiood kestab 2. märtsist kuni 15. aprillini, on põhjendatud siduda ka põllumajandusliku majapidamise üleandmisest sõltuvad toetuse taotlemist ja selle andmist mõjutavad tagajärjed just nimetatud tähtpäevadega.

Sellest tulenevalt sätestatakse § 7 lõikes 2, et kui põllumajanduslik majapidamine antakse üle loomapõhiste otsetoetuste taotlemisperioodil 2. märtsist kuni 15. aprillini, siis võtab üleandja taotluse tagasi ja ülevõtja esitab uue taotluse. Lõikes 3 sätestatakse, et kui põllumajanduslik majapidamine antakse üle pärast 15. aprilli, ehk pärast loomapõhiste otsetoetuste taotlemisperioodi lõppu, kuid hiljemalt taotluse esitamise kalendriaasta 1. septembriks, siis

antakse toetus ülevõtjale, kui ülevõetud põllumajanduslik majapidamine ja selle ülevõtja vastavad kõigile toetuse saamise nõuetele.

Nende sätete eesmärk ei ole reguleerida majapidamise üleandmise lubatavust või tingimusi, vaid nendega reguleeritakse endiselt ainult majapidamise üleandmise kui elulise faktilise asjaolu tagajärgi toetuste saamise kontekstis ning sellest tulenevalt täpsustatakse ajavahemikke ja tähtpäevi, millest sõltub toetuse taotlemisega seotud õiguste ja kohustuste üleminek.

Eelnõu §-ga 3 muudetakse maaeluministri 21. detsembri 2022. a määrust nr 72 „Tera- ja kaunvilja kasvatamise otsetoetus, puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamise otsetoetus ning seemnekartuli kasvatamise otsetoetus“.

Eelnõu § 3 punktiga 1 täiendatakse § 3 lõiget 5 punktiga 13, milles sätestatakse uue toetusõigusliku põllumajanduskultuuri lepalehise toompihlaka istutustihedus, milleks on 1400 istikut hektari kohta.

Eelnõu § 3 punktiga 2 täiendatakse määruse lisa uue toetusõigusliku põllumajanduskultuuriga, milleks on lepalehine toompihlakas (*Amelanchier alnifolia*). Viljade saamise eesmärgil kasvatatakse ainult lepalehise toompihlaka sorti taimi ning just seetõttu lisatakse puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamise otsetoetuse toetusõiguslike põllumajanduskultuuride hulka ka lepalehine toompihlakas. Kuna Eestis on köögivilja-, puuvilja- ja marjakultuuridega isevarustatuse tase madal ning kasvupinnad on langeva suundumusega, siis on võimalikult paljude puu- ja köögiviljade ning marjakultuuride kasvatamise toetamine abiks raskuses olevale põllumajandussektorile.

Alates 2020. aastast on toompihlaka kasvatamine olnud tõusutrendis. PRIA-le esitatud taotluste andmetel on toompihlaka kasvatamiseks 2022. aastal taotletud toetust 10,86 hektarile ning 2023. aastal 10,26 hektarile (vt alltoodud tabel). Seoses lepalehise toompihlaka lisamisega toetusõiguslike põllumajanduskultuuride hulka tehakse sellekohane täiendus määruse lisas kehtestatud loetelus.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel on võetud aluseks järgmised õigusaktid:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, 2. detsember 2021, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186);
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2116, 2. detsember 2021, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 183, 08.07.2022, lk 23–34);
- 3) Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2022/1172, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2021/2116 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas ühises põllumajanduspoliitikas ning tingimuslikkusega seotud halduskaristuste kohaldamise ja arvutamise osas (ELT L 183, 08.07.2022, lk 12–22);
- 4) Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2022/1173, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 kohaldamise eeskirjad ühise põllumajanduspoliitika ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi kohta (ELT L 183, 08.07.2022, lk 23–34);
- 5) Komisjoni delegeeritud määrusest (EL) nr 2022/126, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2021/2115 täiendavate nõuetega teatavatele sekkumisviisidele, mille liikmesriigid määravad kindlaks kõnealuse määruse kohastes ajavahemikuks 2023–2027 ette nähtud ÜPP strateegiakavades, ning eeskirjadega, milles käsitletakse maa heas põllumajandus- ja

keskkonnaseisundis hoidmise (HPK) 1. standardi kohast suhtarvu (ELT L 20, 31.1.2022, lk 52–94).

4. Määruse mõjud

Eelnõu rakendamine ei too kaasa olulist mõju majandusele, elu- ja looduskeskkonnale, julgeolekule, regionaalarengule ja riigi ning kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele.

Määruse nr 81 muudatusel (kuni kolmeaastase külvikorras oleva rohumaa ühikumäära vähendamine) on positiivne mõju toetusmeetme eelarve seisukohast. Kuni kolmeaastase külvikorras oleva rohumaa pind on viimastel aastatel suurenenud ning toetusperioodi kahel esimesel aastal on taotletud toetuse summa ületanud toetuse maksmiseks ettenähtud eelarve. Kuni kolmeaastase külvikorras oleva rohumaa madalama ühikumäära korral on suurem võimalus jääda sekkumise eelarve piiresse.

Muudatus ei tohiks oluliselt mõjutada uute kohustuste võtmist, sest kuni kolmeaastase külvikorras oleva rohumaa ühikumäär on ette nähtud peamiselt põllukultuuride (tera- ja kaunvili jms) kasvatajatele, kes peavad oma külvikorras liblikõielisi kasvatama. Kuni kolmeaastase külvikorras oleva rohumaa ühikumäära vähendamise korral hoitakse tõenäoliselt põllumaad kolme aasta asemel näiteks kaks aastat rohumaa all ning neid põllumajanduskultuure, mis annavad mahetoodangut, kasvatatakse enam. Seega on muudatusel positiivne mõju mahesektori konkurentsivõimele ja mahetooteid jõuab rohkem turule.

Määruse 73 muudatused on seotud peamiselt lamba ja kitse kasvatamise otsetoetusega, kus emaste lammaste ja emaste kitsede vanuse nõue muudetakse ühelt aastalt 10 kuu peale. Muudatus puudutab olulist osa lambakasvatuse sektorist ning PRIA põllumajandusloomade registri andmetel on 2024. aastal 827 lamba- ja kitsepidajat, kellel on 40 192 vähemalt 10 kuu vanust emast lammast ja emast kitse. Seega on taotlejate jaoks tegemist positiivse muudatusega, kuna toetust on võimalik taotleda suuremale osale karjast.

	Emaste lammaste ja kitsede, kes on sama aasta 02.03 kuupäevaks 10 kuu vanad, loomapidajate arv	Emased lambad ja kitsed, kes on sama aasta 02.03 kuupäevaks 10 kuu vanused
2021	1 016	49 780
2022	980	48 685
2023	904	46 210
2024	827	40 192

Määruse 72 muudatused on seotud puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamise otsetoetusega, mille toetusõiguslike põllumajanduskultuuride loetellu lisatakse toompihlakas ning kehtestatakse ka selle istutustiheduse nõue. PRIAle esitatud taotluste andmetel on Eestis umbes 10 taotlejat, kes kasvatavad toompihlakat 10 hektaril. Muus osas jääb toetus skeemi ülesehitus samaks.

Aasta	Taotlejate arv	Hektarid
2018	0	0
2019	0	0
2020	1	2,38
2021	10	11,02
2022	10	10,86
2023	10	10,26

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse

rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne kulutusi ega tulusid riigieelarvest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu koostööstamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu koostööstamiseks Rahandusministeeriumile ja Kliimaministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks PRIAle.